

Uniwersytet Warszawski

R e c e n z j a

rozprawy doktorskiej Pani mgr Barbary STĘPIEŃ
pt. "Prawo międzynarodowe publiczne wobec problemu
bezpieczeństwa na morzu" dla Rady Wydziału Prawa
i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego

I. Zagadnienia prawne związane z bezpieczeństwem na morzu obejmują wiele szczegółowych materii specjalistycznych, którymi dotychczas zajmowano się przeważnie z perspektywy prawa morskiego, niekiedy z uwzględnieniem aspektów szerszych, publicznoprawnych należących do kręgu zainteresowań międzynarodowego prawa morza, będącego integralną częścią prawa międzynarodowego publicznego.

Temat rozprawy obejmuje zagadnienie naukowe kwalifikujące się do podjęcia próby oryginalnego rozwiązania, tj. problem bezpieczeństwa na morzu w aspekcie prawa międzynarodowego publicznego, dotychczas z takiej perspektywy w piśmiennictwie polskim szerzej nie prezentowany. Autorka rozprawy, dysponująca odpowiednią wiedzą teoretyczną i bogatą praktyką w zakresie żeglugi morskiej, w pełni kompetentnie realizuje w niej trafnie obrany kierunek dociekań badawczych. Odwołuje się także m.in. do zagadnień z zakresu międzynarodowego prawa administracyjnego i uwzględnia, w niezbędnym zakresie, relacje wzajemne międzynarodowego prawa morza i prawa morskiego publicznego, co w tej dziedzinie badań było w pełni uzasadnione, a niekiedy nawet konieczne. Analizowane są zagadnienia prawne bezpieczeństwa na morzu zarówno w świetle Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza z 1982 roku, jak i wielu specjalistycznych konwencji, związanych głównie z sektorem żeglugowym.

II. Cele i zakres badań są w pełni zgodne z ich wynikami przedstawionymi w rozprawie. Jako główny cel rozprawy określono: "ukazanie bogatej i wielowątkowej materii prawnej, głównie z zakresu międzynarodowego prawa publicznego odnoszącej się do problemów związanych z bezpieczeństwem na morzu, a szczególnie bezpieczeństwem żeglugi, bezpieczeństwem ludzi morza, statków oraz towarów, jak również bezpieczeństwem środowiska naturalnego". Analizą objęto regulacje prawne stosowane w czasie pokoju, z wyłączeniem regulacji z zakresu wewnętrznego prawa morskiego.

W tezach rozprawy trafnie wyeksponowano rolę Konwencji NZ o prawie morza oraz znaczenie i wpływ innych międzynarodowych regulacji prawnych na zachowanie i przestrzeganie bezpieczeństwa na morzach. Podkreślono także znaczenie współpracy państw w tworzeniu i stosowaniu tych regulacji.

Autorka rozprawy wybrała i zastosowała właściwe do przedmiotu badań metody stosowane w naukach prawnych. Posługuje się poprawnie terminologią prawniczą, wnikliwie analizuje i logicznie systematyzuje odpowiednio wybrane akty prawne. Formułowane oceny i wnioski cechuje rzeczowość i obiektywizm. Zachowano właściwe proporcje w treści wywodów - w odniesieniu do opisów, analiz i konkluzji.

Układ treści rozprawy jest pod względem merytorycznym i metodycznym odpowiednio zaprojektowany i wykonany. Koreluje z systematyką stosowaną w pracach Międzynarodowej Organizacji Morskiej /IMO/, a w znacznym stopniu także jest zbliżony do ujęć w Konwencji NZ o prawie morza. Na uwagę zasługują starannie wykonane, niekiedy dość obszerne przypisy, wzbogacające m.in. treści rozprawy o wiedzę specjalistyczną.

W siedmiu rozdziałach pracy, poprzedzonych wykazem skrótów i wstępem, a zakończonych wnioskami końcowymi i bibliografią,

przedstawiono kolejno: zagadnienia ogólne i teoretyczne, budowę statków, systemy bezpieczeństwa żeglugi, problemy ochrony środowiska morskiego i jej główne założenia, znaczenie tzw. czynnika ludzkiego w kształtowaniu odpowiedniego poziomu kultury i zarządzania bezpieczeństwem na morzu, problemy zwalczania bezprawnych czynów przeciwko bezpieczeństwu żeglugi morskiej oraz zagadnienia ratownictwa morskiego.

III. Rozprawa, nacechowana bogactwem wieloaspektowych analiz prawniczych, wnosi istotne ustalenia i interpretacje z kręgu trafnie wybranych węzłowych zagadnień i problemów związanych z bezpieczeństwem żeglugi morskiej i pokrewnymi dziedzinami. Ze względu na nowatorstwo, wartości poznawcze i użyteczność dla potrzeb dydaktyki i praktyki morskiej, rozprawa ta zasługuje na wyróżnienie, a także na opublikowanie.

W rozdziale I. wśród zagadnień ogólnych i teoretycznych trafnie wyeksponowano rolę i znaczenie Konwencji NZ o prawie morza, prezentując głównie cechy pozytywne owej "Konstytucji" morskiej, a zwłaszcza jej kompleksowość. Niektórzy jej twórcy, w swych refleksjach z okazji 30. lecia sygnalizują także pewne spostrzeżenia krytyczne i postulaty, które także należałoby odnotować. Jest o nich mowa np. w recenzji okazjonalnego wydawnictwa ONZ /"Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" zeszyt 3-2014 /. Można było także wyraźniej i obszerniej w tym rozdziale zaznaczyć jakie główne wartości normatywne wnosi ta Konwencja do międzynarodowego prawa morza w zakresie bezpieczeństwa na morzu, niejako wstępnie antycypując bardziej szczegółowe rozważania zawarte w kolejnych rozdziałach rozprawy. Bardzo kompetentnie, z iście ekspercką znajomością przedmiotu analiz prawnych i tych obejmujących zagadnienia techniczne i administracyjne oraz związane z warunkami służby i pracy w środowisku morskim., przedstawiono w toku prezentacji treści zwłaszcza rozdziałów: II, III, V i VII.

Wyróżnić należy także poziom naukowych rozważań zawartych w rozdziale VI. w odniesieniu do zjawiska piractwa morskiego i problemów związanych z jego zwalczaniem.

Każdy z rozdziałów jest zakończony adekwatnymi do ich treści wnioskami. Wnioski końcowe zostały wzbogacone dodatkowymi, istotnymi do przedmiotu badań refleksjami własnymi i innych autorów.

Bibliografia obejmuje właściwie dobrane piśmiennictwo czołowych autorów zagranicznych i polskich, "międzynarodowe teksty źródłowe", dokumenty organizacji międzynarodowych, a także liczne ich rezolucje. Uwzględniono także 9 rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ dotyczących piractwa morskiego. Dość szeroko wykorzystano również źródła internetowe. Z piśmiennictwa krajowego można było szerzej wykorzystać dorobek badawczy Komisji Prawa Morskiego PAN Oddział w Gdańsku z zakresu problematyki bezpieczeństwa na morzu, publikowany na łamach unikalnego w Polsce rocznika "Prawo Morskie", którego XXX tom ukazał się w 2014 r. Warto sięgnąć do tego dorobku, przynajmniej w bibliografii, w przypadku publikowania rozprawy.

Z uwag natury redakcyjnej nasuwa się m.in. spostrzeżenie, że na początku rozdziału III. dotyczącego bezpieczeństwa żeglugi należało, podobnie jak to uczyniono w rozdziale II. i innych - przytoczyć najpierw stosowne przepisy Konwencji NZ o prawie morza, z uwzględnieniem także ich kontekstu. Na s. 43, i ⁴⁷147 może budzić pewne wątpliwości co do poprawności przekładu z j. angielskiego - dość powszechnie używany i "popularny" także w polskim piśmiennictwie / i to nie tylko ekonomicznym / termin "industry", nie zawsze trafnie tłumaczony - jako "przemysł". Według "Oxford Dictionary Thesaurus & Wordpower Guide" z 2002 r., /s. 317/ termin ten ma trzy odrębne znaczenia: "the manufacture of goods in factories, business activity" oraz "hard work" ... Należałoby więc w tekście zweryfikować te różne "przemysły".

Ponadto, na s.103 błędnie przytoczono art.98 UNCLOS. Powinny to być ust.1 i 2, a nie 3. Na s.90 w akapicie czwartym można było przytoczyć odpowiednie postanowienia UNCLOS. Na s.138 na początku "Wniosków" przytoczono niezgodną z oficjalnym, promulgowanym w Dz.U. tekstem UNCLOS redakcją fragmentu preambuły tej konwencji. Na s.136 w akapicie trzecim, po art. 25 UNCLOS należało przytoczyć w nawiasie: według art.21 ust.1 lit.f. Na s.107 - w przypisie 263, w art.194 UNCLOS, oprócz ust.3. należało powołać także ust.4 i 5. Na s.158 na początku pkt.5.3. Wyszkolenie i certyfikacja - można było przytoczyć postanowienia art.94 ust.4 lit.b,c UNCLOS.

IV Sygnalizowane uwagi, głównie natury formalnej i redakcyjnej, nie umniejszają wartości merytorycznych rozprawy. Autorka podjęła nowy temat badawczy nie opracowany całościowo w takim ujęciu w piśmiennictwie krajowym. Wykazała się dużym zasobem wiedzy teoretycznej i empirycznej z dziedziny międzynarodowego prawa morza i prawa morskiego publicznego, a także z powodzeniem sprostała wymogom natury metodologicznej i warsztatowej - przy badaniach i prezentacji w rozprawie nader skomplikowanej, wielowątkowej i wieloaspektowej problematyki prawnej. Oceniana rozprawa doktorska w pełni odpowiada wymogom art.13 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytułach naukowych, jako oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.

W związku z powyższym wnoszę o przyjęcie rozprawy doktorskiej i dopuszczenie mgr Barbary STEPIEŃ do dalszych stadiów postępowania w przewodzie doktorskim.

Warszawa, dnia 24 XII 2014 r.

Leonard Łukaszuk
prof.zw.dr hab.nauk prawnych